

מסכת תענית דף יח.

גמרא יז-יח. - ת"ר אלו ימים שלא להתענות בהון, ואלו ימים שאין למיספד (וכ"ש שלא להתענות) בהון....

מר"ח ניסן עד ח' ניסן דלא למיספד בהון, דאיתוקם הקרבן תמיד שיביא מן הצבור, שהצדוקים היו אומרים שיחיד מתנדב ומביא קרבן תמיד, שדרשו "ואת הכבש אחד תעשה בבקר" ותעשה לשון יחיד, ועל זה הוכיחו החכמים מן הפסוק הקודם נאמר "תשמרו" בלשון רבים שצריך הקרבן תמיד להיות מן הצבור.

מח' ניסן עד סוף המועד דלא למיספד בהון, שקבעו חג השבועות שלא להיות דוקא ביום א', שהבייתוסים היו אומרים עצרת אחר השבת הוא, שהעומר מתחיל אחר השבת, וטענו משום שמשה רבינו אוהב ישראל היה ויודע שעצרת יום אחד הוא עמד ותיקנה אחר שבת כדי שיהיו מתענגים שני ימים וכו', ונמשך המחלוקת בין החכמים ובייתוסים מח' ניסן עד סוף המועד עד שהצליחו החכמים להוכיח להבייתוסים ששבועות לאו דוקא ביום א'.

קושית הגמ' - אמאי צריך לאסור מר"ח ניסן, ולא מספיק בב' ניסן, הואיל ור"ח אסור מטעם ר"ח?

תירוץ הגמ' - מטעם ר"ח אין לאסור יום שלפניו, דתניא הימים האלה הכתובין במגילת תענית, לפנייהם ולאחרייהם אסורים, שבתות וימים טובים, הן אסורין, לפנייהם ולאחרייהם מותרים, שדברי תורה אין צריכין חיזוק, ור"ח יו"ט דכתיב "קרא עלי מועד", ולכן נקט ר"ח ניסן ולא ב' ניסן כדי לאסור נמי יום שלפניו.

קושית הגמ' - אמאי צריך לאסור מח' ניסן עד סוף המועד, ולא מספיק לאסור עד המועד, הואיל ומועד גופיה יום טוב הוא ואסור?

תירוץ הגמ' - לכן נקט המועד כדי לאסור יום שלאחריו נמי.

קושית הגמ' - כמאן כר' יוסי (שאוסר נמי יום שלאחריו) בתמיהה, א"כ זה שאמרנו לומר ר"ח במגילת תענית כדי לאסור יום שלפניו, הא בלאו הכי אסור משום יום שלאחריו של כ"ח אדר דאיתא במגילת תענית משום שבטלו הגזרה שלא לעסוק בתורה ושלא ימולו את בניהם ושיחללו את השבתות, וא"כ הק"ל לימא ב' ניסן ולא ר"ח ניסן?

תירוץ הגמ' - 1. **אביי** - לא נצרכה אלא לחדש מעובר, שאז יום שלאחר כ"ח היינו כ"ט, ויום שלפני ר"ח היינו ל'.

2. **רב אשי** - אפילו תימא בחדש חסר, אבל בסתם יום שלפניו או שלאחריו אסור בתענית אבל לא

בהספד, אבל השתא דהוי יום שלאחר כ"ח אדר, ועוד יום שלפני ר"ח, יהא אסור בתענית ובהפסד.

3. **גמרא** - דילמא יבטל יום טוב של כ"ח אדר, לכן נקט ר"ח כדי לאסור יום שלפניו.

קושית הגמ' - אמאי צריך לאסור מח' ניסן, הא ח' ניסן כבר אסור משום התמיד מר"ח ניסן עד ח' ניסן?

תירוץ הגמ' - דילמא יבטל יו"ט של תמיד מר"ח עד ח' ניסן, לכן צריך לאסור מח' ניסן, ואין להקשות שבלאו הכי ח' ניסן אסור משום יום שלפני ט' ניסן, דכיון דיו"ט גופיה בטל, אין לאסור אותו יום משום יום שלפני יו"ט, וכדלקמן.

מסכת תענית דף יח

דלא להתענאה		דלא למספד		איתמר
לאחריו	לפניו	לאחריו	לפניו	מותר או אסור להתענות?
מותר	מותר	מותר	אסור	(משנה) תנא קמא [ר' מאיר]
מותר	אסור	אסור	אסור	(משנה) ר' יוסי
מותר	אסור	אסור	אסור	ר' חייא בר אסי אמר רב (כר' יוסי)
מותר	מותר	מותר	אסור	שמואל (מעיקרא כר"מ)
מותר	מותר	מותר	מותר	שמואל (למסקנא כרשב"ג)
מותר	אסור	אסור	אסור	באלי אמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן (ה"א כר' יוסי)
מותר (כר' יוסי)	אסור	מותר (כר' מאיר)	אסור	א"ל רבי חייא לבאלי, כי אמר ר' יוחנן כר' יוסי, בדלא להתענאה

שמואל סבר כיון שמגילת תענית מדרבנן אין להחמיר כולי האי, ומעיקרא סבר כר"מ כיון דליכא תנא דמיקל כר"מ, כיון דשמעיה לרשב"ג דאמר "בהון" שתי פעמים לומר לך שהן אסורין, אבל לפנייהם ולאחרייהם מותרים, פסק שמואל כרשב"ג.

קושית הגמ' - ומי אמר ר' יוחנן שלפניו אסור, והא אמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה, ותנן אע"פ שאמרו מקדימין ולא מאחרין, מותרין בהספד ותענית, ולכאורה מיירי בכפרים שקורין בי"א, ואע"פ שהוי יום שלפני יום טוריינוס, מותר בתענית, וא"כ ראינן שלפניו מותר?

תירוץ הגמ' - לעולם המשנה שאמר מקדימין ומותר בהספד ותענית היינו ביום י"ב, ואע"פ שהוי יום טוריינוס, בטלו היום טוב משום שנהרגו בו שמעיה ואחיה אחיו, ואין לומר שהוי יום שלפני יום ניקנור, דכיון דיו"ט גופיה בטל, אין לאסור אותו יום משום יום שלפני יו"ט. ולפי זה מיושב שר' יוחנן סבר לפניו אסור, ואינו קשה מסתם משנה, שהמשנה שמתיר הפסד ותענית היינו משום שבטלו יום טוריינוס.

יום ניקנור - ניקנור היה אחד מהמושלים היוונים ובכל יום ויום היה מניף ידו כנגד יהודה וירושלים ואומר אימתי תפול בידי ואמסרנה, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, קצצו בהונות ידיו ורגליו ותלאום בשערי ירושלים וכו', ואותו היום היתה י"ג אדר.

יום טוריינוס - הרג טוריינוס את לוליינוס ופפוס אחיו, שהיו צדיקים גמורים, ולא זזו משם עד שבא שני שרים מרומי ופצעו את מוחו של טוריינוס במקלות, ואותו היום היתה י"ב אדר.

מסכת תענית דף יח:

משנה טו: אין גוזרין תענית על הצבור בר"ח, בחנוכה, ובפורים, ואם התחילו אין מפסיקין, דברי ר"ג,

קושית הגמ' יח: - וכמה הויא התחלה? **תירוץ הגמ' -** רב אחא - שלש

רב אסי - אחת

משנה טו: ומפרש ר"מ שאע"פ שאמר ר"ג שאין מפסיקין, מודה היה שאין משלימין, וכן בט' באב שחל בע"ש.

גמרא יח: - אמר רב יהודה אמר רב, זו דברי ר"מ שאמר משום ר"ג, אבל חכמים אומרים מתענה ומשלים.

דרש מר זוטרא משמיה דרב הונא, הלכה מתענה ומשלים.